

Ana Kosovac

diplomirani pravnik - master

Samostalni savetnik

Ministarstvo omladine i sporta

Primljeno 15.06.2009.

RADNO ANGAŽOVANJE PROFESIONALNIH SPORTISTA U DRŽAVAMA ČLANICAMA EVROPSKE UNIJE

U radu se analiziraju do sada poznate definicije sporta, pravi se razlika između profesionalnih sportista i amatera, vrši se poređenje komunitarnih izvora vezanih za prava profesionalnih sportista u različitim sportovima.

Pitanje regulisanja radnog angažovanja profesionalnih sportista predstavlja složenu temu koja još nije dovoljno razrađena. Države članice Evropske unije, u svojim pravnim aktima, prepoznale su sportsku aktivnost kao ekonomsku i to može biti prvi korak i našim zakonodavcima pri potpunijem određivanju statusa sportista.

Ono što može da se primeti je da postoje specifičnosti radnog angažovanja sportista u odnosu na druge profesije, kao i da postoji veliki broj pravila koja ovu materiju regulišu, mada ona još uvek nije u dovoljnoj meri pravno uobličena. Još uvek je prepušteno nevladinom sektoru, tj. sportskim federacijama da uređuju ovu oblast, a zvanična zakonodavstva još nisu u dovoljnoj meri obuhvatila ova pitanja.

Ključne reči: Sport, Evropska unija, Evropski sportski model, profesionalni sportista, amater, radnopravni status sportista, transfer

UVOD

Sport u savremenom društvu predstavlja globalni fenomen, doprinosi razvoju, kako ličnom tako i društvenom. Sport predstavlja važno sredstvo u borbi protiv diskriminacije, rasizma, nasilja i drugih društveno neprihvatljivih pojava, ali je poznato da sportske manifestacije mogu da posluže i kao pozornica za različite vrste vandalskih ponašanja. Osim što je

obeležen sledećim srodnim aktivnostima: fizičkim vežbanjem, takmičenjem, edukacijom, iz kojih proizlazi čitav niz socioloških, medicinskih, pedagoških i drugih pojava oblika, osobina sporta je i promocija zemlje iz koje sportista dolazi.

Savremeni ubrzani tempo života zahteva rekreativno bavljenje određenim sportskim aktivnostima, kako bi se radno sposobna osoba oslobodila umora i stresa i bila spremna da bez teškoća obavlja svoje radne obaveze. Ipak, mnogi sportovi predstavljaju i veoma rasprostranjena i popularna profesionalna zanimanja.

Osnovana razlika između amaterskog i profesionalnog sporta bila je ideja o sticanju materijalne koristi (zarada) prilikom ostvarivanja sportskih rezultata. Ostvarivanje materijalne koristi je u suprotnosti sa principima amaterizma, ali u poslednje vreme ovaj motiv sve je prisutniji kod velikog broja sportskih disciplina, a to je i doprinelo brisanju jasne razlike između amaterskog i profesionalnog sporta.

U muškom sportu profesionalni status sportistima zagaranovan je još od početka moderne istorije sporta, a tek od sredine 20. veka, i žene su stekle priliku da postanu profesionalni sportisti.

Pojava masovnih medija dovela je do toga da brojna publika prati sportske događaje, tako da sportske organizacije i timovi, kao i medijske kuće mogu da ostvaruju velike prihode od popularnosti određenih sportova.

Današnji profesionalni sportisti mnogo ulažu u sebe i svoj sportski razvoj. Zbog toga, logično je da budu dobro plaćeni i nagrađeni za rezultate koje postižu.

I. ODREĐIVANJE POJMA SPORTA

Prema Evropskom kodeksu sportske etike i Evropskoj sportskoj povelji¹, sport mora biti:

- a) dostupan svima pod jednakim uslovima;
- b) human;
- c) slobodan i dobrovoljan;
- d) zdrav i bezbedan;

¹ Nalazi se na web stranici: www.coe.int/t/dg4/sport/SportinEurope/charter_en.asp

- e) fer, tolerantan, etički prihvatljiv i usmeren ka punom ostvarivanju ličnosti;
- f) u skladu sa prirodnom sredinom i društvenim okruženjem;
- g) nezavisan od zloupotreba u političke, komercijalne i finansijske svrhe, odnosno od ciljeva koji su u suprotnosti sa sportskim duhom.

U definiciji Saveta Evrope² navodi se: „Sport predstavlja sve vrste fizičke aktivnosti koje, kroz slobodno ili organizovano učešće imaju za cilj da izraze ili poboljšaju fizičku formu i mentalno zdravlje, stvarajući socijalne veze ili osvajajući rezultate na takmičenjima svih nivoa”.

Reformisani Ugovor o Evropskoj uniji, usvojen u Lisabonu 2007. godine, prvi put od osnivanja Evropske unije, pominje eksplicitno sport, kao deo nadležnosti Evropske unije. Za sport, ovaj politički ugovor je prekretnica. Po prvi put, stavljeno je do znanja da Evropska unija ima delimičnu nadležnost koordinacije u oblasti sporta, istu kao što ima i u oblasti obrazovanja i kulture. Socijalna i politička uloga sporta na evropskom nivou priznata je i Evropska komisija je postavila pravni osnov na osnovu koga će se razvijati odvojeni program finansiranja sporta.

Sport je jedna od aktivnosti koja treba da služi približavanju građana Evropske unije. Sport može igrati različite uloge u evropskom društvu:

- ulogu promocije zdravlja: pomaže u sprečavanju gojaznosti i drugih zdravstvenih poremećaja. Takođe, fizička aktivnost ima pozitivan uticaj na zdravlje starije populacije stanovništva Evropske unije;
- edukativnu ulogu: sport na različite načine pomaže u edukaciji i trenin-gu dece, omladine i odraslih. Osim toga, sport pomaže i razvoj etike rada, prihvatanje timskog rada, kao i principa fer pleja. Evropska Unija je proglasila 2004. godinu „Evropskom godinom obrazovanja kroz sport”;
- socijalnu ulogu: široka mreža klubova, udruženja i saveza u Evropi utiče na to da sport postane najvažnija oblast volonterske aktivnosti u Evropi i omogućava plodno tle za socijalno uključivanje(povezivanje);
- rekreativnu ulogu: istraživanje iz novembra 2004. godine pokazalo je da se 38% građana EU bavi nekom sportskom aktivnošću bar jednom nedeljno;
- kulturnu ulogu: Konferencija u Amsterdamu 1997. godine istakla je ulogu sporta u spajanju ljudi, kulturi tolerancije.

² <http://www.sportdevelopment.org.uk/html/eucharter.html>

Evropski pristup sportu

U političkim debatama o sportu, često se postavlja pitanje značaja takozvanog „Evropskog sportskog modela”³. Po nekim mišljenjima, postoje određene karakteristike ovog modela: piramidalna struktura organizovanja, koja dopušta demokratsko funkcionisanje i određeni stepen solidarnosti među članovima, kombinovan sa otvorenom konkurencijom (takmičenjem).

Evropska unija pristupa sportu uzimajući u obzir njegove posebne karakteristike. Prema izveštaju Komisije iz Helsinkija iz 1999. godine, moguće je govoriti o sportu zasnovanom na zajedničkim konceptima i principima.

Ove karakteristike zasnovane su na sledećim elementima:

- piramidalna struktura sportskih organizacija i sportskih takmičenja, kao i centralna uloga sportskih saveza;
- sistem otvorene konkurencije (takmičenja) zasnovan na principu napredovanja/nazadovanja (spuštanja u niži rang takmičenja);
- autonomija sportskog pokreta koja može razviti saradnju sa javnim vlastima;
- strukture zasnovane na volonterskoj aktivnosti;
- solidarnost između različitih konstitutivnih elemenata i radnika.

Na konsultativnoj konferenciji iz 2006. godine, koju je organizovala Evropska komisija pod nazivom „EU i sport: matching expectations” istaknut je:

- značaj nacionalnih timova i takmičenja među njima;
- usmerenost na zdravlje i borbu protiv dopinga;
- uključenost javnog sektora u finansiranje sporta i
- zajedničko upravljanje amaterskim i profesionalnim sportom od strane sportskih organizacija.

Pokušaji da se uspostavi „Evropski sportski model” brzo su iscrpeli svoje mogućnosti. Ideje o sistemu otvorenog takmičenja pogodne su samo za određenu kategoriju sportova (timski sportovi), a čak i u tim sportovima, sistem takmičenja organičen je sistemom licenciranja.

³ Dokument Evropske komisije, The EU and Sport - Accompanying document to the White paper on Sport, Commission staff working document, Commission of the European Communities, Brussels, 11.7.2007, SEC (2007) 935, strana 40, nalazi se na web stranici: http://ec.europa.eu/sport/white-paper/index_en.htm.

Drugi sportovi koji su prisutni u Evropi usvojili su potpuno ili delimično zatvoreni sistem učešća na takmičenjima, kao što su moto sportovi i biciklizam. Piramidalna struktura organizacija i takmičenja je samim tim znatno smanjena (redukovana). Treba imati u vidu da organizovanje takmičenja odudara od piramidalne strukture u drugim sportovima, kao što su golf i tenis.

I pored toga, koncept „evropskog” modela sistema sporta primenljiv je na organizaciju sporta u celom svetu. Taj model se pokazao kao uspešan i mnogi elementi su primenjeni u različitim zemljama širom sveta.

II. VRSTE SPORTISTA

Od kraja 19. veka, bilo je dosta pokušaja da se definiše sportista amater. U prvoj definiciji sportiste amatera, koju je dala engleska Amaterska atletska federacija 1866. godine, pored ostalog je navedeno: „Amater je džentlmen koji još nikada nije učestvovao na javnom takmičenju otvorenom za sve učesnike, koji se nikada nije takmičio za novac, koji se nikada nije borio sa profesionalnim atletom za novčanu nagradu, koji nikada nije obavljao poziv sportskog učitelja ili trenera ...”.

Na Kongresu povodom obnavljanja Olimpijskih igara, održanom u Parizu 1894. godine, obrazovana je posebna komisija koja je zaključila da je sportista amater „svako ko nikada nije učestvovao na takmičenju otvorenom za sva lica, ko se nikada nije takmičio za novac ili bilo koji drugi oblik naknade, ko se nikada nije takmičio sa profesionalnim sportistom i ko nikada nije bio sportski učitelj ili trener”.

Kasnije, definicija je često menjana i doručivana. Nakon Kongresa održanog u Baden Badenu, 1981. godine, utvrđeno je da sportista amater sme da dobija, skoro neograničeno, materijalnu naknadu za pripreme ili takmičenje na sportskim manifestacijama, ali ne bez znanja međunarodnog ili nacionalnog granskog sportskog saveza ili nacionalnog olimpijskog komiteta.

Na Olimpijskim igrama u Barseloni, 1992. godine, dopušteno je učešće i sportista profesionalaca, čime je faktički ukinuta razlika između profesionalnog i vrhunskog amaterskog sporta.

Razlika između profesionalnog i amaterskog sportiste moguća je samo definisanjem da svaki sportista koji ne ispunjava uslov da bi dobio status profesionalca, jeste amater.

Neke od država članica Evropske unije u svojim zakonima sadrže odredbe koje definišu pojam profesionalnog sportiste.

Po zakonu o sportu Rumunije⁴ iz 2000. godine, profesionalni sportisti su oni koji, da bi se ozbiljno bavili sportom, potpisuju, na određeno vreme, u skladu sa zakonom, poseban ugovor o radu sa klubovima kojima pripadaju. Oni dobijaju sertifikat kao profesionalni sportisti.

Po Zakonu o fizičkoj kulturi i sportu Litvanije⁵ iz 1995. godine, svaki stalno naseljeni stanovnik Litvanije, kao i strani sportista, privremeno nastanjen u Litvaniji, ima pravo da bude profesionalni sportista. Sportista se smatra profesionalnim ako mu je plaćeno za pripreme i učešće na takmičenjima od strane sportske organizacije sa kojom je sportista zaključio ugovor o sportskoj aktivnosti.

Zakon o sportu Letonije⁶ iz 2002. godine definiše profesionalnog sportistu kao osobu koja se priprema za učešće na sportskim takmičenjima, na osnovu ugovora o radu i uz dogovorenu zaradu.

Po Zakonu o profesionalnom sportu Italije⁷ iz 1981. godine, osobe koje se profesionalno bave sportom su sportisti, treneri, menadžeri i drugi, koji se kontinuirano bave sportskim aktivnostima u okviru disciplina koje je propisao CONI⁸ i koji poseduju kvalifikacije nacionalnih sportskih saveza, koje su u saglasnosti sa pravilima samih saveza, uz poštovanje direktiva CONI-a, kojima se pravi razlika između amaterskih i profesionalnih sportskih aktivnosti.

U svim državama članicama Evropske unije volonterska aktivnost čini osnovu za organizovanje, administriranje i primenu sportskih aktivnosti. Oko 10 miliona volontera aktivno je u oko 700 000 sportskih klubova u EU. U nekim državama članicama više od 10% odraslog stanovništva volonterski je uključeno u sektor sporta, a u većini država članica sport čini ključnu oblast volonterskog rada. Volontiranje u sportu mora se

⁴ www.gov-sport.ro/unlimitpages.asp?id=151.

⁵ www.coe.int/t/dg4/sport/Source/Antidoping_Database/Reports/LEG1-LTU_EN.doc.

⁶ <http://izm.izm.gov.lv/laws-regulations/2293.html>.

⁷ www.sportslaw.nl/documents/sportwetten/ITALY%20Legge%20N%2091-81%20sul%20Professionismo%20Sportivo.doc.

⁸ CONI – Olimpijski komitet Italije.

posmatrati kao jedan od kamena temeljaca, kao osnovna karakteristika sporta u Evropi.

U Deklaraciji iz Nice iz 2000. godine, Evropski savet pozvao je države članice da ohrabre bavljenje volonterskim radom u sportu. Dve godine kasnije, ministri nadležni za sport u državama članicama EU priznali su u Deklaraciji o volonterskom radu u sportu njegov značajan uticaj na sport i njegov ekonomski značaj.

Ministri nadležni za sport EU u narednim godinama (2004, 2006.) isticali su značaj volonterskog rada u sportu u deklaracijama usvojenim na njihovim redovnim sastancima.

Volonterska aktivnost u sektoru sporta jača socijalnu povezanost i uključivanje. Takođe, volontiranje ima i socio-ekonomski značaj, a bez volontera sportske aktivnosti bi postale mnogo skuplje.

Organizovani sport u skoro svim državama članicama EU zasnovan je na specifičnoj neprofitnoj strukturi rukovođenja na nivou zaposlenih van rukovodećih struktura. Ovo su nezavisne strukture, koje se oslanjaju na posvećenost volontera, sa specifičnom formom pravnog statusa koji predstavlja preduslov za niz finansijskih i fiskalnih prednosti.

Iako nisu isključivo altruističke, sportske neprofitne organizacije se, uglavnom, bave aktivnostima bez namere za stvaranjem profita.

Ove organizacije dobijaju pomoć od donatora, kao i iz vladinih fondova. I pored toga, većina neprofitnih sportskih organizacija, da bi opstala, mora da nastoji da poveća prihod nekom vrstom komercijalne aktivnosti.

Pravni okvir EU ne bavi se posebno sportskim neprofitnim organizacijama. Po evropskom pravu, nije priroda organizacije, već priroda aktivnosti kojom se bavi, ona koja obično služi da se odredi da li se primenjuju odredbe o konkurenciji i Unutrašnjem tržištu.

Sport može biti značajno sredstvo za obezbeđivanje aktivnog državljanstva. Oko 70 miliona evropljana, među kojima su većina mladi ljudi, članovi su sportskih klubova.

Potencijal sporta na polju omladine i državljanstva je na ispitu usled novih trendova u bavljenju sportom, naročito među mladim ljudima. Raste tendencija da se sportom ljudi bave individualno, pre nego kolektivno i u organizovanim strukturama, kao i opadanje volonterske osnove u amaterskim sportskim klubovima kao i kraći prosečni period volonterske vezanosti za određeni klub.

Amaterski sportski klubovi

U većini evropskih zemalja tradicija je da se pomoć daje lokalnim klubovima na lokalnom nivou (opštinskom). Sportska, socijalna, kulturna i rekreativna dimenzija amaterskih sportskih klubova bitna je za javne vlasti u većini država članica EU, koje shvataju da sport ima važnu ulogu u promovisanju socijalne integracije i zdravlja. Mnogi mali klubovi imaju potrebu za finansijskom pomoći lokalnih vlasti da bi radili bez teškoća. Imajući u vidu da se smatra da se amaterski klubovi ne bave ekonomskim aktivnostima, smanjuje se pomoć ovim subjektima (entitetima) koja nije obuhvaćena pravilima o državnoj pomoći.

Profesionalni sportski klubovi

Kako se profesionalni sportski klubovi bave ekonomskim aktivnostima, ne postoji ubedljiv razlog zbog koga bi oni bili izuzeti od pravila državne pomoći.

Potreba da se osigura konkurentna (takmičarska) jednakost među igračima, klubovima i takmičarima, kao i potreba da se osiguraju rezultati može se najefikasnije obezbediti primenom pravila o državnoj pomoći, koja su ustanovljena da bi omogućila da države ili opštine koje su najspremnije da pomognu klubovima ne poremete pošteni konkurenciju.

III. RADNOPRAVNI STATUS SPORTISTA

1. Pravo EU i država članica EU

“Adonino Report” sačinjen u Komitetu za „Evropu građana”, usvojen na Evropskom savetu u Milanu 1985. godine, predstavlja prvi dokument Zajednice koji je prepoznao značaj sporta u evropskom društvu.

Pre donošenja Bele knjige o sportu⁹, Komisija je usvojila nekoliko izveštaja organa EU o sportu (Evropska zajednica i sport iz 1991. godine, Čuvanje postojećih struktura sporta i održavanje socijalne funkcije sporta u okviru Zajednice iz 1999. godine, proglašenje 2004. godinom Obrazovanja kroz sport).

⁹ WHITE PAPER ON SPORT, Commission of the European Communities, Brussels, 11.7.2007, COM (2007) 391 Final, nalazi se na web stranici: http://ec.europa.eu/sport/white-paper/index_en.htm.

Prilikom usvajanja ugovora iz Amsterdama i Nice, koji spadaju u najznačajnije izvore komunitarnog prava, predstavnici država i vlada usvojili su dve deklaracije kojima su naglasili socijalni značaj sporta i priznali njegove specifične osobine. Kao rezultat Međuvladine konferencije iz 2004. godine, sport je uključen među „oblasti delovanja kroz podršku, saradnju i koordinaciju”.

Evropski parlament već nekoliko godina obraća pažnju na pitanja sporta, najsvežiji primer je usvajanje rezolucije o budućnosti profesionalnog fudbala u Evropi.

Pripremajući se za izradu Bele knjige o sportu, Evropska komisija je analizirala veliki broj dokumenata, kao što su Izveštaj i zaključci konferencije o upravljanju u sportu, „Pravila igre”, koja je održana u Briselu 2001. godine, u organizaciji Evropskih olimpijskih komiteta i „Nezavisni prikaz evropskog sporta 2006. godine”, dokumenta koji je objavljen na osnovu inicijative Velike Britanije, kao predsedavajućeg, i finansiran od strane UEFE.

Kao što je već navedeno, Ugovor iz Lisabona, potpisan decembra 2007. godine, definiše da Evropska unija doprinosi promociji evropske dimenzije sporta, vodeći pri tome računa o njegovim specifičnim obeležjima, strukturi zasnovanoj na volonterskim aktivnostima, kao i socijalnoj i obrazovnoj funkciji sporta. Evropska unija i države članice podstiču saradnju sa trećim zemljama i nadležnim međunarodnim organizacijama u oblasti obrazovanja i sporta, posebno sa Savetom Evrope.

Evropski parlament i Savet ministara nadležnih za sport usvojili su 7. septembra 2005. godine Direktivu o priznavanju profesionalnih kvalifikacija¹⁰.

Direktiva objedinjuje, pojednostavljuje i modernizuje 15 postojećih direktiva usvojenih između 1975-1999. godine. Direktiva je morala biti ratifikovana od strane svih država članica do 20. oktobra 2007. godine. Ona obezbeđuje sistem automatskog priznavanja kvalifikacija za profesije čije uslove obučavanja je moguće harmonizovati, a za druge profesije sistem je zasnovan na uzajamnom priznavanju. Osnovni princip ove direktive je da, kada je jednom osoba kvalifikovana za vršenje svoje profe-

¹⁰ Directive 2005/36/EC- Directive on the Recognition of Professional Qualifications, nalazi se na web stranici: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2005/l_255/l_25520050930en00220142.pdf.

sije u jednoj državi članici, toj osobi treba dozvoliti da vrši istu profesiju u drugoj državi članici.

Sloboda kretanja sportista ne može biti posmatrana van okvira fundamentalnih principa o slobodi kretanja. Primena komunitarnog prava o slobodi kretanja u sportu nije u vezi sa nekim određenim pravnim odredbama, već je rezultat ustanovljen precendentim pravom Evropskog suda pravde.

Sud je odlučio da državljanin EU koji je legalno nastanjen u drugoj državi članici ima pravo za jednakim tretmanom u uslovima socijalnih jednakosti.

Amaterski sport ne sme ostati van okvira osnovnih principa o slobodi kretanja. Sportsko vežbanje i objekti ne predstavljaju problem na evropskom nivou, ali pitanja vezana za članstvo u klubovima za ne-državljanke, prelazak granica za sportiste i učešće na takmičenjima može predstavljati problem.

Komisija reafirmiše stav da članstvo u sportskim klubovima i učešće na takmičenjima predstavlja važan faktor promocije integracije rezidenata u društvo zemlje domaćina, kao i da diskriminacija protiv građana EU u ovoj oblasti treba da bude izbegnuta.

Komisija je, u proteklih nekoliko godina, dobila od građana veliki broj dopisa, u kojima se navode informacije o smanjenom interesovanju za sportske aktivnosti ili sportska takmičenja od strane sportskih amatera u pojedinim državama članicama i u različitim sportovima.

Radnopravni status sportista po zakonima država članica EU

Zakoni o sportu nekih od zemalja članica Evropske unije sadrže odredbe koje određuju radnopravni status sportista.

Osobe koje se bave sportom, po Zakonu o sportu Rumunije iz 2000. godine, imaju garantovana socijalna prava i osiguranja, socijalnu pomoć, zdravstveno osiguranje, kao i pravo na privatne penzione fondove, u skladu sa zakonom. Profesionalni sportisti, učlanjeni u sindikat sportista, imaju sindikalna prava garantovana zakonom.

Po zakonu Litvanije iz 1995. godine, ugovor o sportskoj aktivnosti je onaj koji je zaključen između profesionalnog sportiste ili trenera i sportske organizacije, kojim sportista preuzima na sebe obavezu da se priprema za sportska takmičenja i da na njima učestvuje, dok se sportska organizacija obavezuje da će mu platiti za njegov rad i da će obezbediti uslo-

ve za pripreme i učešće na takmičenjima, kao i da će ispuniti druge obaveze predviđene ugovorom. Sportska organizacija sa kojom je potpisan ugovor treba da plati socijalno osiguranje sportisti, u skladu sa zakonom. Rad sportiste i trenera biće upisan u njihove radne knjižice. Profesionalnom sportisti će, u slučaju povrede, biti regulisana isplata nadoknade zbog povrede prilikom treninga ili takmičenja, profesionalne bolesti ili nekog drugog narušavanja zdravlja, a koje je u vezi sa sportom, zbog gubitka posla, povrede nastale gubitkom posla, lečenja, bolničke nege i drugih troškova. U slučaju smrti sportiste, naknadu će primiti njegova porodica.

Po Zakonu Italije iz 1981. godine, sportski klub mora da obezbedi osiguranje profesionalnim sportistima, u slučaju smrti i protiv povreda koje mogu da ugroze kontinuitet profesionalnih sportskih aktivnosti, uz uspostavljanje osiguravajućih organičenja, vezanih za godine i novčanu vrednost ugovora, uz dogovor sa predstavnicima zainteresovanih strana.

Obavezno osiguranje u slučaju invaliditeta, starosti i u drugim slučajevima, koje je bilo predviđeno ranijim italijanskim propisima za fudbalere i trenere, prošireno je na sve profesionalne sportiste koji su navedeni u Zakonu o profesionalnom sportu Italije.

2. Sudska praksa EU - Mišljenja Evropskog suda pravde

Evropski sud pravde doneo je veliki broj značajnih odluka u ovoj oblasti:

Slučajevi koji se odnose na nacionalnost sportiste

Slučaj *Walrave & Koch*¹¹ od 12. decembra 1974. godine, predstavlja prvo preliminarno mišljenje Evropskog suda pravde koje se odnosi na sport i uspostavlja osnovne principe koji će biti korišćeni u kasnijim odlukama o sportu. *Walrave* i *Koch* su holandski državljani koji su bili u sporu sa Međunarodnom biciklističkom federacijom, Biciklističkom unijom Holandije i Biciklističkim savezom Španije. Pravilo Međunarodne biciklističke federacije bilo je da trener i sportista moraju biti državljani iste zemlje, pa se sud iz Utrehta obratio Evropskom sudu pravde sa zah-

¹¹ Case 36/74 , nalazi se na veb-stranici: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61974J0036:EN:HTML>.

tevom za tumačenje, na osnovu odredaba člana 177. Ugovora o Evropskoj ekonomskoj zajednici.

Sud je izneo preliminarno mišljenje da, imajući u vidu ciljeve Zajednice, sport predstavlja subjekt komunitarnog prava samo kada predstavlja ekonomsku aktivnost prema tumačenju člana 2. Ugovora. Zabrana diskriminacije zasnovana na nacionalnosti sadržana u članovima 7, 48. i 59. Ugovora ne utiče na sastav sportskih timova, naročito nacionalnih timova, čije je formiranje u čisto sportskom interesu i da kao takvo nema nikakve veze sa sportskom aktivnošću. Zabrana te vrste diskriminacije ne odnosi se samo na delovanje javnih vlasti, već se prostire na pravila bilo koje druge vrste kolektiviteta koji regulišu zapošljavanja i usluge. Pravilo o nediskriminaciji primenjuje se na odlučivanje u svim pravnim odnosima, kada se ti odnosi ili njihove posledice nalaze na teritoriji Zajednice. Prvi stav člana 59. Ugovora, u svakom događaju koji se odnosi na sprečavanje diskriminacije zasnovane na nacionalnosti stvara individualna prava koja nacionalni sudovi moraju poštovati.

Odgovor Evropskog suda pravde na pitanje u vezi sa slučajem *Dona protiv Mantero*¹² odnosio se na to da pravila nacionalne prakse, čak i usvojena od strane sportskih organizacija, koje ograničavaju pravo učešća na fudbalskim utakmicama igračima kao profesionalcima ili polu profesionalcima, nisu kompatibilna sa članovima Ugovora, osim ako ova pravila ili praksa isključuju strane igrače iz učešća na određenim utakmicama zbog razloga koji nisu ekonomske prirode, u smislu da priroda i kontekst ovakvih utakmica imaju samo sportski značaj.

Zaključak ova dva slučaja je da je Sud jasno zaključio da odredbe koje se odnose na nacionalnost koji ograničavaju kretanje sportista nisu u saglasnosti sa pravom slobodnog kretanja radne snage.

Jedan od najpoznatijih slučajeva iz ove oblasti je „slučaj *Bosman*”¹³. Žan Mark Bosman je bio profesionalni fudbaler, belgijski državljanin, koji je igrao za klub u Liježu, Belgija. U trenutku kada mu je isticao ugovor, dobio je predlog kluba za koji je igrao za produženje ugovora, uz uslov da mu plata bude umanjena za 40 procenata u odnosu na platu koju je do tada primao. Kako nije želeo da potpiše takav ugovor, upisan je na listu

¹² Case 13/76, nalazi se na veb-stranici: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61976J0013:EN:HTML>

¹³ Case C-415/93, nalazi se na veb-stranici: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61993J0415:EN:HTML>

za transfer. Pravila Belgijske kraljevske unije fudbalskih klubova predviđaju da je klub koji preuzima igrača dužan da plati naknadu posljednjem klubu za koji je igrač nastupao. Kada je hteo da pređe u francuski klub, belgijski klub je odbio da pošalje sertifikat o transferu i francuska strana se povukla iz pregovora o transferu.

Apelacioni sud iz Liježa, na osnovu člana 177. Ugovora o Evropskoj ekonomskoj zajednici, obratio se Evropskom sudu za tumačenje čl. 48, 85. i 86. Ugovora.

Ova tumačenja bila su potrebna radi rešavanja nekoliko sporova između 1) Belgijske kraljevske unije fudbalskih klubova (URBSFA) i Bosmana, 2) Liježskog kraljevskog kluba SA ("RC Liege") i Bosmana, Sindikata Dankerka, URBSFA i UEFA, 3) UEFA i Bosman.

Nakon saslušanoj mišljenja zastupnika Belgijske kraljevske unije fudbalskih klubova, Unije evropskih fudbalskih saveza (UEFA), Žan Mark Bosmana, vlade Danske, vlade Nemačke, vlade Francuske, vlade Italije i Evropske komisije, kao i nakon izjave Opšteg pravobranioca na zasedanju od 20. septembra 1995. godine, Sud je doneo odluku.

Fudbal se igra u organizovanim klubovima koji su članovi jednog nacionalnog saveza. U zemljama EU, jedini izuzetak je Ujedinjeno kraljevstvo, gde postoji više, preciznije četiri saveza (nacionalni savezi Engleske, Velsa, Škotske i Severne Irske). URBSFA je belgijski nacionalni savez. Nacionalni savezi članovi su Međunarodne federacije fudbalskih saveza (FIFA), organizacije koja radi na osnovu švajcarskog prava, a bavi se organizacijom fudbala na svetskom nivou. FIFA je podeljena na konfederacije po kontinentima, i za teritoriju Evrope nadležna je UEFA, koja takođe radi po principima zakonodavstva Švajcarske. UEFA ima oko 50 članova, uključujući i članove iz država članica EU koje, po statutu UEFA-e moraju da prilagode svoje statute sa pravilnicima i odlukama UEFA-e.

Svaka fudbalska utakmica organizovana pod pokroviteljstvom nacionalnog saveza mora biti igrana između dva kluba koji su članovi tog saveza. Tim svakog kluba sastoji se od igrača koji su registrovani u nacionalnom savezu da igraju za taj klub. Svaki profesionalni fudbaler mora biti registrovan u nacionalnom savezu kao sadašnji ili bivši igrač određenog kluba.

Sud je, odlučujući o pitanjima suda iz Liježa doneo odluku da član 48. Ugovora o EZZ sprečava primenu pravila sportskih saveza, po kojima profesionalni fudbaler, koji je državljanin jedne države članice ne može, po isteku ugovora sa klubom biti zaposlen u drugom klubu, u drugoj dr-

žavi članici, osim ako budući klub ne plati bivšem klubu naknadu za transfer, treniranje i razvoj.

Član 48. sprečava i primenu pravila sportskih saveza, po kojima u takmičarskim utakmicama koje oni organizuju, fudbalski klubovi mogu uključiti samo ograničeni broj profesionalnih igrača koji su državljani druge države članice EU.

U ovom slučaju, Sud je došao do zaključka da državljani zemalja članica EU imaju pravo koje im direktno proizlazi iz Ugovora da napuste zemlju porekla, uđu na teritoriju druge države članice i nastane se iz ekonomskih razloga. U slučaju Bosman došlo se do zaključka da je profesionalni fudbal ekonomska aktivnost, a samim tim i subjekt komunitarnog prava.

U slučajevima Walrave, Dona i Bosman, Evropski sud prepoznao je izuzetak od principa slobode kretanja sportista iz razloga koji nisu ekonomske prirode. Ovaj izuzetak odnosi se prvenstveno na sastav nacionalnih reprezentacija.

Slučajevi vezani za autonomiju sportskih saveza pri organizaciji sportskih takmičenja

Kada se govori o autonomiji saveza da organizuju sportska takmičenja, dva slučaja su relevantna.

U slučaju Deliège protiv Frankofonske džudo i lige srodnih disciplina, Belgijske džudo lige i Evropske džudo unije¹⁴, Evropski sud pravde je zaključio da pravilo koje se odnosi na profesionalne i poluprofesionalne igrače ili osobe koje žele da učestvuju u profesionalnim ili polu profesionalnim aktivnostima, a odabrani su od strane svojih saveza da učestvuju na međunarodnim sportskim takmičenjima visokog ranga, koji ne uključuje takmičenje između nacionalnih reprezentacija, ne ustanovljava ograničenje slobode pružanja usluga, samo po sebi. U ovoj presudi, Sud je prepoznao veliki broj odvojenih, ali blisko povezanih sportskih aktivnosti koje se mogu podvesti pod član 49. Ugovora. Među tim aktivnostima su i one koje uključuju različite dobavljače i primaoce, kao što su organizatori međunarodnog takmičenja koji mogu ponuditi sportisti priliku da se takmiče sa ostalima. S druge strane, tu su sportisti koji svojim učešćem na takmičenju omogućavaju organizatoru da organizuje takmičenje i omogućavaju sponzorima publicitet, publika koja će prisustvovati takmičenju, televizijama koje će prenositi događaj.

¹⁴ C-51/96 i C-191/97, nalazi se na veb-stranici: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61996J0051:EN:HTML>

U slučaju Lehtonen¹⁵ protiv Belgijskog košarkaškog saveza, Sud je smatrao da postavljanje rokova za transfer igrača može da se sukobi sa ciljem obezbeđenja pravednosti sportskih takmičenja. Da bi se to opravdalo, pravila ovog tipa definisana od strane sportskih organizacija ne postižu da dostignu legitimni cilj kome teže. Ovde se radilo o košarkašu finske nacionalnosti koji je igrao za klub, član Belgijskog košarkaškog saveza, ali koji je po pravilima Međunarodne košarkaške federacije (FIBA) propustio rok za transfer. Kao rezultat, klub je odbio da pusti igrača pre isteka igračke sezone. U ovom slučaju, Sud je odlučio da profesionalni igrač koji ima potpisan ugovor sa klubom i dobija redovnu platu i bonuse treba da se smatra radnikom. Rad tog igrača treba da se tretira kao pružanje usluga i da se nalazi pod osnovnim pravima regulisanim Ugovorom. Ipak, Sud je smatrao da je precizno funkcionisanje prvenstva (takmičenja) kao celine svojstveno sportskim organizacijama i ograničenje transfera koji sprečava košarkaše da pređu u drugi klub za vreme takmičarske sezone može biti u vezi sa očuvanjem regularnosti takmičenja.

Posle ovog slučaja, bilo je još nekoliko slučajeva sa istim problemima: 1) slobode kretanja radnika (ograničeni broj profesionalnih igrača koji imaju državljanstvo države koja nije članica EU koji mogu da igraju u klubu u okviru sportske federacije) - slučaj Deutcher Handballbund protiv Markos Kolpak¹⁶, 2) na osnovu sporazuma Evropska unija – Rusija (ograničeni broj profesionalnih igrača koji imaju državljanstvo države nečlanice koji nastupaju za klub u nacionalnim takmičenjima) - slučaj Igor Simutenkov¹⁷ protiv Ministerio de Education y Cultura i Real Federacion Espanola de Futbol, 3) slobode pružanja usluga - slučaj David Meca-Medina¹⁸ i Igor Majcen protiv Evropske komisije i 4) slobode pružanja usluga (vezano za delatnost sportskih agenata) – slučaj Piau¹⁹ protiv Evropske komisije.

¹⁵ C-176/96, nalazi se na veb-stranici: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61996J0176:EN:HTML>.

¹⁶ C-438/00, nalazi se na veb-stranici: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62000J0438:EN:HTML>.

¹⁷ C-265/03, nalazi se na veb-stranici: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003J0265:EN:HTML>.

¹⁸ C-519/04, nalazi se na veb-stranici: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62004J0519:EN:HTML>.

¹⁹ C-171/05, nalazi se na veb-stranici: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62005O0171:EN:HTML>.

Ograničenja principa slobode kretanja

Ograničenja i proporcionalna ograničenja principa slobode kretanja, uz poštovanje Ugovora i odluka Evropskog suda pravde, mogu biti prihvaćena u slučaju: 1) prava sportista da budu izabrani za učešće na takmičenjima nacionalne reprezentacije; 2) potrebe ograničenja broja učesnika u takmičenjima; 3) određivanja rokova za transfere igrača u timskim sportovima.

3. Analiza pravilnika evropskih i svetskih sportskih federacija

Prelazak igrača iz kluba u klub (transfer)

Transfer igrača predstavlja prelazak igrača iz jednog kluba u drugi. Igrač može preći u klub u okviru iste lige, uz određenu materijalnu nadoknadu, kako za igrača, tako i za klub iz koga prelazi. Igrač može preći u inostrani klub, na osnovu međunarodnog sertifikata o transferu igrača koji dobija iz federacije zemlje iz čijeg kluba prelazi.

Evropska plivačka i vaterpolo federacija – LEN u osnovnom statutu ima deo koji se zove Transfer vaterpolo igrača, na osnovu koga je donet Pravilnik o transferima²⁰, čije je najnovije izdanje objavljeno 5. juna 2006. godine. Subjekti koji podležu odredbama ovog pravilnika su vaterpolo igrači koji su, ili registrovani kao članovi kluba u nacionalnim savezima ili su direktno prijavljeni ili registrovani u LEN-u. Svaki nacionalni savez treba da sprovodi svoje interne transfere po pravilima transfera, koji ne treba da budu u suprotnosti sa pravilima LEN-a.

Sportska pravila Međunarodne odbojkaške federacije (FIVB)²¹ definišu transfer igrača. Nacionalni savezi imaju pravo da štite integritet svojih klubova i odrede načine transfera igrača u domaće ili strane klubove.

Igrači i klubovi moraju se držati pravila nacionalnih saveza za transfer u domaćim klubovima i FIVB pravila u inostranim transferima.

Pravila se primenjuju na sve međunarodne transfere igrača koji su ili licencirani ili su članovi saveza članova FIVB.

²⁰ LEN Water polo Transfer Regulations, 2006, nalazi se na web stranici: www.lenweb.org/files_new/pdf_regulations/09water_polotransferregulations.pdf.

²¹ FIVB Sports Regulations, Volleyball, 2006, nalazi se na web stranici: www.fivb.org/en/Volleyball/Rules/FIVBSportsRegulations2006.pdf.

FIBA Evropa (deo Svetske košarkaške federacije nadležan za Evropu) u svojim pravilima, u poglavlju XI, bavi se međunarodnim transferom igrača. Svaki košarkaš ima pravo da igra košarku u bilo kojoj zemlji sveta, uz ograničenja koja postavljaju pravila FIBA Evrope i interna pravila FIBA-e, kao i pravilnici nadležnih nacionalnih saveza. Pravila vezana za međunarodne transfere primenjuju se u celosti na sve nacionalne saveze. Za nacionalne transfere, svaki nacionalni savez treba da usvoji svoje pravilnike koji će biti u skladu sa pravilima FIBA i FIBA Evrope.

Evropska rukometna federacija (EHF)²² reguliše transfere koji su u oblasti Evropske rukometne federacije. EHF preuzima odgovornost za sve transvere igrača sa ugovorom u Evropi, u skladu sa pravilima Svetske rukometne federacije (IHF) – Kodeks o pogodnosti igrača za transfer, Pravilnik o transferima između saveza i Pravilnik o arbitraži, uključujući i administrativni deo transfera, čuvanje transfera u bazi podataka federacije, staranje o sertifikatima za transfer, potvrda ili izdavanje sertifikata i staranje o sporovima nastalim oko transfera između federacija²³.

FIFA je donela Pravilnik o statusu i transferima igrača, u kome deli igrače na amatere i profesionalce. Profesionalni fudbaler je onaj igrač koji ima pismeni ugovor sa klubom i koji je za svoju delatnost plaćen više nego što iznose troškovi koje on stvarno proizvede. Svi ostali igrači smatraju se amaterima.

Na osnovu pravilnika LEN-a, transfer između nacionalnih saveza predstavlja transfer iz kluba jednog nacionalnog saveza u klub drugog nacionalnog saveza.

Pod igračem, na osnovu ovog pravilnika, smatra se svaki muški ili ženski igrač vaterpola.

Transfer je završen dobijanjem Međunarodnog transfer sertifikata (ITC). Formular ITC 1 može biti izdat preko nacionalnog saveza, uz dozvolu LEN-a, a formular ITC 2 izdaje samo LEN.

Postoje dva kategorije igrača koji podležu ovim pravilima: igrači bez ugovora i igrači sa ugovorom.

²² EHF Rules of Procedure for Transfers (Transfer Rules), nalazi se na web stranici: www.britishhandball.com/England/EHFRulesofProcedure.pdf.

²³ Player Eligibility Code, International Handball Federation, 2007, nalazi se na web stranici: www.ihf.info/upload/Manual/IHF_STATUTS_CHAP_03_GB.pdf; Regulations for transfer between federations, International Handball Federation, 2007, nalazi se na web stranici: www.britishhandball.com/England/IHFRegs.pdf.

Igrač bez ugovora je igrač registrovan u nacionalnom savezu bez pismenog ugovora.

Igrač sa ugovorom je igrač koji je registrovan u nacionalnom savezu, koji je potpisao pismeni ugovor sa klubom kome pripada.

Transferi igrača bez ugovora treba da se odvijaju preko nacionalnih saveza ili preko klubova među kojima se vrši transfer. Nacionalni savez koji prima igrača dužan je da traži Međunarodni transfer sertifikat ITC 1 od nacionalnog saveza koji daje igrača. Novi klub kome igrač želi da pristupi treba da pošalje Međunarodni transfer sertifikat i plati naknadu od 150 evra LEN-u. LEN treba da prihvati sertifikat pre nego što naknada stigne. Igrač nije pogodan za novi klub ako LEN ne prihvati sertifikat. U slučaju da igrač bez ugovora postane igrač sa ugovorom, kada prelazi u drugi nacionalni savez LEN-ova pravila za igrače sa ugovorom se primenjuju.

Igrač pod ugovorom koji želi da pređe u klub drugog nacionalnog saveza, člana LEN-a, neće moći da se registruje za taj klub, dok ne dobije Međunarodni transfer sertifikat koji je izdat od strane saveza iz koga želi da pređe i koji je odobren od strane LEN-a.

Savez koji daje igrača treba da izda sertifikat, osim ako igrač koji želi da napusti klub nije ispunio svoje obaveze iz ugovora prema svom bivšem klubu ili ako postoji prepreka transfera između kluba koji igrač želi da napusti i kluba drugog nacionalnog saveza kome želi da se priključi.

Samo savez koji prima igrača ima pravo da zahteva potrebni sertifikat za igrača. Novi klub u koji igrač želi da se uključi treba da plati članarinu od 750 evra LEN-u. Ova članarina treba da se plati i ako LEN izda privremeni sertifikat. Ako novi klub ne plati članarinu LEN neće odobriti sertifikat i savez u čijem je članstvu klub biće odgovoran. Nakon primanja članarine, LEN treba da prosledi sumu od 250 evra nacionalnoj federaciji koja daje igrača, za administrativne troškove. Ova suma se ne plaća ako LEN dobije privremeni sertifikat. Igrač može da počne da igra za klub čim primajući savez dobije sertifikat od LEN-a.

Kada klub završi pregovore oko transfera sa prethodnim klubom igrača sa ugovorom ili sa igračem koji će postati igrač sa ugovorom, bivši klub ima pravo da traži naknadu. Ova naknada treba da bude dogovorena između svih zainteresovanih strana.

Međunarodni transfer sertifikat je jedini instrument koji određuje da je transfer vaterpolo igrača izvršen. U slučaju duple registracije, raniji potpis igrača na sertifikatu smatra se važećim.

Klub koji daje igrača može tražiti naknadu za troškove treninga. Naknada treba da uzima u obzir godine, zajedno sa nacionalnom i međunarodnom cenom igrača. Ako se ne postigne nikakav dogovor, savez može odbiti da pušta igrača. Ako ne bude dogovora, potrebno je uključiti LEN da reši sporove. Bilo koja žalba treba da se razmatra na LEN Panelu. LEN preuzima rešavanje problema nakon dobijanja naknade od 500 evra. Naknada se vraća strani koja se žalila, ako se pokaže da je žalba osnovana. Ako konačna odluka ne može biti doneta za 21 dan, LEN Panel treba da donese privremenu odluku. Za žalbe protiv odluke LEN Panela žalioци treba da se obrate Arbitražnom sudu za sport u Lozani. Odluka Arbitražnog suda je konačna.

Svaki nacionalni savez mora pismeno da obavesti Sekretarijat FIVB da li će međunarodni transfer igrača biti ozvaničen ili ne. Ako jeste, mora da se navede do kog stepena je obavezujući za njihove igrače. Postoje tri opcije: 1) obaveznost za sve igrače, 2) obaveznost samo za neke igrače i 3) ni jednom igraču nisu potrebni dokumenti za transfer.

Pravilima FIVB određuju se i visine naknada za transfer, koje su različite u zavisnosti od rangiranja zemlje na svetskom odbojkaškom nivou.

Procedura transfera počinje tako što je inicira zemlja koja želi da primi stranog igrača i podnosi zahtev za dozvolu prijema stranog igrača. Ako dobije dozvolu, procedura se nastavlja, a ako je ne dobije procedura se otkazuje. U slučaju pristajanja, klub pregovara sa igračem ili sa njegovim prethodnim klubom. Ako se ne dogovore uslovi, procedura se obustavlja. Ako su uslovi dogovoreni, igrač ili klub ih saopštava svom nacionalnom savezu. Ako se savez složi sa transferom, može da pregovara o uslovima sa savezom u čiji klub se prima igrač. Kada su dogovoreni uslovi svih strana, nacionalni savez popunjava Međunarodni transfer sertifikat sa dogovorenim uslovima, koristeći jedan od zvaničnih jezika FIVB, potpisuje ga i šalje.

Ako primajući savez ne prihvati uslove, vraća sertifikat nacionalnom savezu, dva saveza nastavljaju pregovore dok se ne dogovore. Ako se primajući savez složi sa uslovima, dodaje svoj potpis i šalje sertifikat u Sekretarijat FIVB uz taksu koja je prethodno određena. Sekretarijat verifikuje transfer. Transfer je važeći kada su obe federacije ispunile formalnosti, kada primajući savez ispuni svoje finansijske obaveze prema FIVB, kada nema ranije pokrenutog procesa transfera istog igrača i kada su svi neophodni dokumenti pristigli u Sekretarijat FIVB.

Igrač koji želi da napusti klub treba da dostavi obaveštenje mesec dana pre kraja sezone i pre potpisivanja ugovora sa novim klubom. Pri isteku ugovora, odbojkaški klubovi su obavezni da realizuju transfer igrača bez naknade.

Aktuelni klub može zadržati igrača 30 dana do kraja transfer perioda, a nakon toga igrač je automatski slobodan da potpiše novi ugovor i igra za novi klub bez drugih formalnosti. Ako igrač napusti klub bez ikakve najave, može biti suspendovan i neće mu se dozvoliti da igra za novi klub osim ako ne isplati 25% zarade iz prethodnog kluba.

U slučaju transfera u drugu državu godinu dana nakon isteka ugovora, starom klubu mora da se plati fiksirani iznos koji će biti određen dogovorom dve strane.

Na zahtev zainteresovanih nacionalnih saveza, Arbitražno veće Međunarodnog odbojkaškog suda biće nadležno za sve sporove vezane za transfer igrača. Finansijske žalbe rešavaće Sekretarijat na osnovu Transfer sertifikata ili dodataka nastalih u vreme registracije transfera.

Klubovi i igrači koji se obrate lokalnim sudovima da reše sporove oko transfera bez prethodnog dogovora sa FIVB biće suspendovani. Klub će izgubiti pravo da registruje i uvrsti stranog igrača u bilo koje takmičenje.

Da bi dobio licencu FIBA Evrope, igrač mora da ima važeći ugovor sa klubom koji je registrovan kod FIBA Evrope i da igra za taj klub. Ako igrač zaključi ugovor sa više klubova istovremeno, neće mu biti dozvoljeno da godinu dana igra na teritoriji koja je u nadležnosti FIBA Evrope. Igrač sme da bude licenciran samo u jednom nacionalnom savezu, tj. ne sme biti licenciran u više saveza u isto vreme. Igrač ne sme imati više od jedne licence u isto vreme. Licenca se izdaje za period takmičenja u domaćim i međunarodnim ligama u kojima igrač trenutno učestvuje.

Transfer može biti zabranjen ako je igrač zvanično sankcionisan od strane FIBA, FIBA Evrope ili nacionalnog saveza u kome je licenciran. Ovo se naročito odnosi na igrače koji su diskvalifikovani zbog nasilnog ponašanja ili ako su bili pozitivni na doping testu.

Svaki međunarodni transfer koji se obavio bez Letter of clearance je nevažeći i, u tom slučaju, izdavanje licence od strane nacionalnog saveza smatraće se nelegalnim.

Kada nacionalni savez dobije zahtev za licencu, za bilo kog igrača koji je ranije bio licenciran u drugoj državi, zahtev mora sadržati Letter of clearance za igrača o kome se radi. Do tada, nacionalni savezi ne mogu odobriti licenciranje. Kada jedan savez dobije zahtev, mora odgovoriti u roku od sedam dana, bilo da prihvata ili odbija Letter of clearance. Bilo koji spor koji se pojavi u vezi sa odbijanjem Letter of clearance biće rešen od strane Generalnog sekretara FIBA Evrope ili njegovog predstavnika uz mogućnost žalbe.

Igrači imaju pravo da koriste usluge agenata koji će ih predstavljati ili štiti njihove interese u pregovorima sa klubom. Agent mora imati važeću FIBA licencu. Klubovi imaju pravo da koriste iste agente u pregovorima sa igračem. Igrači i klubovi ne smeju da koriste usluge agenta bez licence. Ko želi da postane agent treba da popuni standardni pristupni formular za te prilike. Budući agent treba da priloži dokaz da nema krivični dosije. Samo se pojedinci mogu prijaviti za licencu. Prijave za preduzeća ili organizacije nisu dozvoljene, što ne znači da pojedinci koji imaju licencu ne mogu da rade u okviru neke organizacije.

Agent treba svake dve godine da prisustvuje seminarima u organizaciji FIBA.

Po pravilima Evropske rukometne federacije (EHF), dogovor između igrača i novog kluba (nakon zaključenja ugovora) praćen je zahtevom kluba nacionalnom savezu iz kojeg igrač dolazi da mu se izda dozvola da igra na nacionalnom nivou.

U slučaju da se novi transfer odvija 12 meseci nakon sprovođenja prvog, sa igračem koji se vraća u matični savez, ali u drugi klub od onoga iz kojeg je došao, primenjuju se pravila za transfer nacionalnog saveza. Takvi transferi treba da se odvijaju direktno između dva kluba unutar istog saveza. Moguće je traženje naknade za školovanje klubu koji šalje igrača, ako je igrač starosti od 16 do 23 godine i ako je učestvovao u utakmicama nacionalnog prvenstva. Međunarodni transferi igrača mlađih od 18 godina trebalo bi da budu dozvoljeni samo pod uslovom da se igračeva porodica preseli u zemlju iz koje je novi klub, iz razloga koji nisu vezani za rukomet i ako su transferi igrača bez ugovora dozvoljeni (studenti, učenici). Za takve transfere ne traži se naknada. Isti uslovi traže se za prvu registraciju igrača koji se prijavljuje za klub u zemlji čiji nije državljanin.

Svaki spor koji se desi u vezi sa transferom treba da se razmatra i rešava u Kancelariji EHF, kao telu prve instance (administrativna procedura). Žalbe protiv vođenja sporova ili odluka prvostepenog organa treba da se razmatraju pri EHF Apelacionom sudu, kao organu druge i konačne instance.

IV. NAČINI REŠAVANJA SPOROVA

Kao što je pomenuto, sporove vezane za transfer igrača rešavaju arbitražne komisije nadležnih saveza. Mnogi evropski pravilnici pozivaju se na postojanje Arbitražnog suda za sport iz Lozane i na pravo sportista ili sportskih organizacija da se njemu obraćaju.

1. Arbitražni sud u Lozani²⁴

Ovaj sud je institucija nezavisna od bilo koje sportske organizacije i treba da olakša rešavanje sporova vezanih za sportska pitanja kroz arbitražu i medijaciju.

Arbitražni sud za sport osnovan je na inicijativu bivšeg predsednika Međunarodnog olimpijskog komiteta, Huana Antonija Samarana, koji je imao ideju o stvaranju specifičnog sportskog pravosuđa. Na sastanku Međunarodnog olimpijskog komiteta, održanom u Rimu, 1982. godine, član MOK-a, sudija Međunarodnog suda pravde u Hagu, Keba Mbaye, predsedavao je radnom grupom koja je bila zadužena da stvori pravni okvir za nešto što je vrlo brzo postao Arbitražni sud za sport.

Ideja stvaranja ovakvog tela potekla je od potrebe da se rešavaju sporovi koji su direktno ili indirektno vezani za sport. Drugi razlog je bila potreba da se uspostavi takva arbitražna institucija koja bi bila specijalni autoritet sposoban da rešava međunarodne sporove i ponudi fleksibilnu, brzu i proceduru koja neće biti skupa.

Međunarodni olimpijski komitet zvanično je ratifikovao statut ovog suda 1983. godine, koji je stupio na snagu 30. juna 1984. godine. Sud je počeo sa radom pod vođstvom predsednika Mbaye i generalnog sekretara Gilbert Schwaar.

Uz statut doneti su i proceduralni pravilnici, a izmene i dopune svih akata izvršene su 1990. godine. Na osnovu tih akata, Sud je imao 60 članova, koje su predlagali: Međunarodni olimpijski komitet (MOK), Međunarodne federacije, Nacionalni olimpijski komiteti i predsednik MOK-a. Svaka od i da navedenih institucija predlagala je po 15 članova. Proces je bio besplatan, osim za sporove finansijske prirode, kada se od strana moglo zahtevati da podele troškove.

Vremenom, nakon nekoliko žalbi na odluke ovog suda, došlo se do zaključka da Sud mora postati nezavisniji u odnosu na MOK, organizaciono i finansijski. Druga veća promena odnosila se na stvaranje dva arbitražna odeljenja (Arbitražno odeljenje i Apelaciono arbitražno odeljenje), da bi se napravila razlika između žalbi prvog stepena i onih koje su podnete zbog odluka donetih od strane sportskih organizacija. Konačno, reforma Suda nastala je donošenjem Kodeksa sportskih arbitraža, koji je stupio na snagu 22. novembra 1994. godine, a izmenjen je 1. januara 2004. godine. Kodeks je uspostavio pravila za četiri različite procedure: obična arbitražna procedura, apelaciona arbi-

²⁴ www.tas-cas.org

tražna procedura, savetodavna procedura i medijacija. Postoje dve faze arbitražnog procesa: pismena procedura, koja obuhvata razmenu pisanih izjava i usmena procedura, gde strane u sporu salušavaju sudije, obično u sedištu suda, u Lozani.

Stvoren je i Međunarodni savet za arbitražu u sportu, čije je postojanje, zajedno sa novom strukturom Suda, odobreno u Parizu, 22. juna 1994. godine, potpisivanjem Ugovora o stvaranju Međunarodnog saveta za arbitražu u sportu, poznatijeg kao „Pariski ugovor”. Nakon potpisivanja ugovora, sve međunarodne federacije u olimpijskim sportovima i mnogi nacionalni olimpijski komiteti priznali su nadležnost Suda i u svoje statute dodali su članove koji sporne slučajeve upućuju na Sud. Nakon Svetske konferencije o doping u sportu, održane u Kopenhagenu 2003. godine, olimpijski pokret i mnoge vlade, među kojima i naša, prihvatile su Svetski antidoping kodeks, koji u članu 13. navodi da je Sud nadležan za međunarodne sporove u vezi dopinga.

Međunarodni savet za arbitražu u sportu je nadređeni organ Suda. Glavni zadatak Saveta je da štiti nezavisnost Suda i prava stranaka. On se stara o administraciji i finansiranju Suda. Savet se sastoji od 20 članova, koji moraju biti priznati pravници, dobro upoznati sa pitanjima arbitraže i sportsko pravo. Savet bira predsednika, koji je i predsednik Suda, dva potpredsednika, predsednika Arbitražnog odeljenja i predsednika Apelacionog arbitražnog odeljenja.

Sud je 2007. godine imao 275 sudija, koji su izabrani od strane Saveta na period od četiri godine i mogu biti ponovo birani. Kodeks sportskih arbitraža predviđa da se Savet mora pozvati na „ličnosti pravnog obrazovanja, koje poseduju priznata znanja iz oblasti sporta”. Sudije se biraju na predlog Međunarodnog olimpijskog komiteta, međunarodnih sportskih saveza i nacionalnih olimpijskih komiteta.

Postoji dva tipa sporova koji se vode pred Sudom: komercijalne prirode (izvršenja ugovora, sponzorstva, prodaja televizijskih prava, transferi igrača i njihov odnos sa trenerima ili agentima) i disciplinske prirode (najviše je upotreba dopinga, nasilje na terenu i maltretiranje sudija).

Savet je od 1996. godine počeo sa stvaranjem ad hoc odeljenja. Od tada, za svake letnje i zimske Olimpijske igre stvara se posebno ad hoc odeljenje. Od 2000. godine, pre Evropskog fudbalskog prvenstva u Belgiji i Holandiji počela je i saradnja sa UEFA-om i stvoreno je ad hoc odeljenje za ovo takmičenje. Ta praksa je nastavljena i na kasnijim prvenstvima.

Uspeh ad hoc odeljenja doprineo je prihvatanju Suda među sportistima sportskim organizacijama i medijima širom sveta.

ZAKLJUČAK

Pitanje regulisanja radnog angažovanja profesionalnih sportista predstavlja složenu temu koja još nije dovoljno razrađena, kako u domaćem tako i u evropskom zakonodavstvu.

Primetno je da postoje specifičnosti radnog angažovanja sportista u odnosu na druge profesije, kao i da postoji veliki broj pravila koja ovu materiju regulišu, mada ona još uvek nije u dovoljnoj meri pravno uobličena. U većini slučajeva, prepušteno je nevladinom sektoru, tj. sportskim federacijama da uređuju ovu oblast, a zvanična zakonodavstva još nisu u dovoljnoj meri obratila pažnju na ova pitanja.

Takođe, zbog specifičnih funkcija sporta, tj. socijalnih, kulturnih, kao i funkcija identiteta, i specifičnosti koje radno angažovanje sportista podrazumeva, kako fizičkih, tako i psihičkih, sportiste bi, u određenom smislu, trebalo posmatrati drugačije od ostalih zaposlenih lica. (npr. u različitim sportovima, različite su starosne granice kada jedan sportista postaje senior, tj. počinje svoju profesionalnu sportsku karijeru, a to zavisi od različitih faktora).

Ana Kosovac, MA
Independent Advisor
Ministry of Youth and Sport, Belgrade

PROFESSIONAL SPORTSPEOPLE RECRUITMENT IN EUROPEAN UNION STATE MEMBERS

The paper analyses familiar definitions of sports, makes difference between professional sportspeople and amateurs and compare communitarian sources related to the rights of professional sportspeople in different sports.

Professional sportspeople recruitment is a complex topic that has not been regulated yet. State members of the European Union recognise

sport activity in their legal acts as an economic issue and it can be the first step to our legislature for defining the status of sportspeople in that way.

It can be noticed that sportspeople recruitment is specific in relation to other professions. Also, there are many rules and regulations of this matter although it has not been legally regulated yet. It is still under the jurisdiction of the non-government sector, which means that sport federations regulate this field and official legislation has not covered all issues yet.

Key words: *Sport, European Union, European sport model, professional sportsperson, amateur, equal status for sportspeople, transfer*